

Speel-tuinen!

Een speelse
gespreksmethode
over het belang van
natuurbeleving

inhoud

Voorwoord	5
Kenmerken 'Speel-tuinen'	7
<i>Thema</i>	7
<i>Doel</i>	7
<i>Doelgroep</i>	7
<i>Aantal deelnemers</i>	7
<i>Begeleiding</i>	7
<i>Accommodatie</i>	7
<i>Duur</i>	8
<i>Benodigdheden</i>	8
<i>Vorbereiding en promotie</i>	8
Praktische informatie bij de handleiding	9
<i>Gebruik handleiding</i>	11
<i>Achtergrondinformatie</i>	11
<i>Tips voor de gespreksbegeleider</i>	11
Speluitleg	13
<i>Verloop van 'Speel-tuinen'</i>	13
<i>Zit je in tijdsnood?</i>	13
Module 1: Natuurbeleving vroeger	15
1. <i>Natuurbelevingsbingo</i>	15
2. <i>Reclame maken</i>	19
3. <i>De boomstam: binnenste jaarring</i>	22
Module 2: natuurbeleving vandaag	23
1. <i>Waarden selecteren</i>	23
2. <i>Kwartetspel</i>	27
3. <i>De boomstam: 2de en 3de jaarring</i>	32

Module 3: natuurbeleving in de toekomst **33**

1. <i>Brainstorm</i>	35
2. <i>De boomstam</i>	40
3. <i>Vervolgactiviteit</i>	40

Bijlage 1: bingokaarten

Bijlage 2: ontwikkeling van het kind

Bijlage 3: waardenkaarten

Bijlage 4: kwartetkaarten

Bijlage 5: Belemmering natuurbeleving

Bijlage 6: materiaalkaarten

Bijlage 7: de boomstam

Bijlage 8: de ideeënfiche

Bijlage 9: foto's

voorwoord

Kinderen en jongeren komen in hun directe omgeving steeds minder in aanraking met (wilde) natuur. Het is voor hen tegenwoordig steeds moeilijker (vrij) buiten te spelen. Verschillende oorzaken liggen aan de basis: onvoldoende speelruimte, het verkeer, bezorgde ouders ... Maar ook in hun eigen tuin kunnen kinderen niet steeds hun ding doen. Ze mogen zich niet vuil maken, niet van het paadje af omdat ze planten beschadigen, wilde bloemen worden beschouwd als onkruid en verwijderd, takken gaan naar het containerpark ...

De mooiste herinneringen die volwassenen aan hun kindertijd hebben zijn nochtans vaak de momenten waarop ze vrij in bos of natuur konden spelen bijvoorbeeld hutten bouwen, in de bomen klimmen, wild kamperen ... Als kinderen het voor het zeggen zouden hebben, dan hadden ze graag in hun directe woon- en leefomgeving ietwat verwilderde, groene terreintjes. Daar zouden ze dan vrij kunnen spelen en actief bezig zijn.

Een natuurrijke en avontuurlijke omgeving waar kinderen vrij kunnen spelen is van groot belang voor elk kind. Uit diverse onderzoeken wordt aangetoond dat buiten spelen in de natuur niet alleen goed is voor de gezondheid maar ook belangrijke stimulansen levert voor de ontwikkeling van kinderen, zowel op motorisch, emotioneel, intellectueel als sociaal vlak. Kinderen exploreren de ruimte, ze gebruiken alle zintuigen, verzamelen informatie, werken samen om een constructie te maken ... De vindrijkheid, creativiteit en verbeelding van kinderen wordt gestimuleerd. Hun nieuwsgierigheid wordt aangescherpt.

Door het contact met de natuur ontstaat ook een betrokkenheid en verbondenheid met die natuur. Kinderen leren bovendien omgaan met de onvoorspelbaarheid en risico's van de natuur. Na een hevige regenbui ziet hun zelfgebouwde hut er helemaal anders uit. In de zomer kunnen ze rollebollen in het hoge gras.

Naast deze positieve aspecten voor de ontwikkeling van kinderen, heeft spelen in de natuur ook een invloed op de fysieke en mentale gezondheid van kinderen. Vanzelfsprekend zorgt actief bezig zijn en ravotten in de natuur voor voldoende beweging en frisse lucht. De natuur heeft een matigende uitwerking op stress en de gevolgen daarvan. Een groene omgeving heeft een rustgevend effect, leidt tot een betere concentratie en kan ook de symptomen van ADHD reduceren.

Veel parken in de grotere steden werden reeds ingericht met elementen van speelgroen. Bijvoorbeeld de prettige wildernis te Gent maakt gebruik van niveaueverschillen, struiken en bosjes, trappenladders, uitkijktoren ... Maar ook voor de inrichting van de eigen tuin zijn er diverse mogelijkheden.

Over dit en nog veel meer wil deze speelse gesprekstechniek de spelers aanzetten tot reflectie, discussie, nieuwe inzichten en concrete ideeën. In de eerste plaats hopen wij natuurlijk dat het

spel jullie veel spelplezier bezorgt, maar het kan geen kwaad ook stilletjes te hopen dat dit spel aanzet tot actie. 't Zou leuk zijn mochten er in onze omgeving spelenderwijs af en toe stukjes wild groen opduiken en mochten we in onze straat af en toe moeten vluchten voor met modder gecamoufleerde kinderen, inclusief hun kabaal, wiens kamp we betreden...

Kenmerken 'Speel-tuinen'

Thema

'Speel-tuinen' is een speelse gespreksmethode over natuurbeleving en natuurrijke en avontuurlijke speelruimte.

Doel

- ★ *De deelnemers reflecteren over het belang van natuur en natuurbeleving voor kinderen.*
- ★ *De deelnemers reflecteren over het belang van (vrij) buiten spelen in de ontwikkeling van kinderen.*
- ★ *De deelnemers reflecteren over de oorzaken waardoor kinderen tegenwoordig minder buiten spelen.*
- ★ *De deelnemers reflecteren over kansen om kinderen meer buiten te laten spelen.*
- ★ *De deelnemers bieden kinderen kansen en stimulansen tot natuurbeleving in de eigen omgeving.*
- ★ *De deelnemers creëren ideeën over meer natuurrijke en avontuurlijke speelruimte in de eigen omgeving.*

Doelgroep

- ★ *Groep van (bij voorkeur) (groot)ouders met jongere kinderen, (meer specifiek ontwikkeld voor lokale afdelingen van sociaal-culturele volwassenenverenigingen).*
- ★ *Optioneel: Mits wat kleine aanpassingen ook geschikt voor (jong)volwassenen in groepsverband (vanaf 16 jaar).*

Aantal deelnemers

4 tot 20 deelnemers.

Begeleiding

1 begeleider.

Accommodatie

Het spel kan binnen of buiten worden gespeeld. Afhankelijk van de keuze voor de binnen- of buitenvariant (zie verder p. 9) zal de accommodatie verschillen. Bij elk onderdeel van de gespreksmethode is aangegeven waaraan de accommodatie moet voldoen.

In het geval je kiest voor de 'binnenvariant' werkt deze opstelling van tafels wel makkelijk. Zorg voor voldoende tafels waarop de boomstam (p. 78-79) kan liggen en waar alle deelnemers rond kunnen zitten. Voorzie extra tafel(s) waarop je de materialen van module 2 (waarden) en module 3 (foto's) kan leggen.

Duur

Het spel bestaat uit 3 delen (modules) en duurt in totaal zeker 3 uur. Veel hangt af van de tijd die je besteedt aan de nabesprekingen. De verschillende modules kunnen ook apart worden gespeeld.

Benodigheden

Welke materialen je nodig hebt, hangt af van je keuze om de activiteit binnen of buiten te laten doorgaan. Bij elke module vind je een lijst van het materiaal. Voor deze activiteit werd bewust gekozen voor gemakkelijk te vinden materialen, bij voorkeur uit de natuur.

Vorbereiding en promotie

- ★ *Promoot de activiteit zo aantrekkelijk mogelijk. Suggesties daarbij, maak de folder in de vorm van een blaadje, gebruik een leuke foto van spelende kinderen in de natuur, zoek oude foto's van spelende kinderen in de natuur of op straat. Leuke foto's vind je ook op www.springzaad.nl in het ideeënkoffertje. Mits bronvermelding mag je hieruit foto's putten.*
- ★ *Informatie die zeker niet mag ontbreken op je folder: voor wie, waar, wanneer, wat, waarom, prijs en inschrijvingswijze.*
- ★ *Opgelet! Als je beslist om module 3 uit te voeren en je kiest ervoor de tuinen van de deelnemers te ontwerpen, dan is het belangrijk om de deelnemers op voorhand te vragen een plan of schets van hun eigen tuin mee te brengen. Vermeld dit zeker in de uitnodiging. Onder module 3 vind je ook een checklist i.v.m. de voorbereiding. (p. 34)*

Praktische informatie bij de handleiding

Gebruik handleiding

Vooraleer je aan de slag gaat, neem je deze handleiding best eens grondig door. Zorg dat je de werkvormen begrijpt. De achtergrondinformatie bied je voldoende kennis om de activiteit te begeleiden. Meer info kan je vinden op <http://milieueducatie.lne.be> zie thema's vergroening en natuurbeleving.

Voor je het spel begint, moet je enkele (praktische) knopen doorhakken:

- ★ *Kies je locatie: waar laten we de gespreksmethode doorgaan: binnen of buiten?*
- ★ *Varianten in functie van de doelgroep: de actieve of minder actieve invulling? Het is logisch de buitenvariant te kiezen voor de actieve invulling en de binnenvariant voor de minder actieve invulling, maar met wat creativiteit zijn verschillende combinaties mogelijk.*
- ★ *Concretiseer je beoogde eindresultaat: waar willen we natuurlijke en avontuurlijke speelruimte creëren: in een publieke ruimte of in de eigen tuin?*

Afhankelijk van de hierboven vermelde keuzes, zijn per module de verschillende mogelijkheden aangegeven. In je voorbereiding is het handig om aan te duiden welke variant je zal gebruiken en de variant die je niet gebruikt te schrappen. Als je de handleiding tijdens de gespreksmethode bij de hand houdt, zal je zo gemakkelijk kunnen teruggrijpen naar de gekozen variant.

Kies je locatie: waar laten we de gespreksmethode doorgaan: binnen of buiten?

Voor de 'binnenvariant', zorg je voor een ruimte waar de deelnemers aan tafel kunnen zitten. Een ruimte met toegang tot een stukje natuur (tuin, park, bos) kan een perfecte locatie zijn voor een mix van de verschillende varianten.

Voor de 'buitenvariant', is het belangrijk om rekening te houden met de weersomstandigheden. De gespreksmethode is een afwisseling van een actieve activiteit met een nabespreking. De deelnemers staan dus regelmatig stil.

Je kan de deelnemers ook laten zitten door bijvoorbeeld deken, kussens ... te voorzien. Bij regen of koude, is dit niet aan te raden. Bij zomerweer is dit zeker een aanrader.

Varianten in functie van de doelgroep: actief of minder actief?

De algemene structuur van de gespreksmethode ligt vast: er zijn 3 verschillende modules met elk een andere doelstelling. De invulling kan verschillen naargelang de doelgroep, m.a.w. er zijn per module suggesties gedaan om de werkvormen buiten of binnen, actief of minder actief te laten verlopen.

Concretiseer je beoogde eindresultaat: waar willen we meer natuurbeleving stimuleren en speelruimte natuurrijker en avontuurlijker inrichten een publieke ruimte of de eigen tuin?

De focus van de gespreksmethode is de creatie van avontuurlijke en natuurrijke speelruimte. Het is belangrijk om vooraf te bepalen waarover het concreet zal gaan. Zijn jullie van plan om een publieke ruimte (bv. een speelplaats, een park, een gemeentelijke speeltuin, ...) onder handen te nemen? Volg de gespreksmethode dan op of in de omgeving van deze locatie. Zorg ook voor een schets, een grondplan of foto's van de locatie die jullie tijdens de methode bespreken.

Willen jullie natuurbeleving in de eigen tuin stimuleren. Vraag de deelnemers dan om een schets, een grondplan of foto's van hun tuin mee te brengen.

Deze schetsen, plannen, foto's zijn belangrijk voor de laatste derde module. Om de methode te doen slagen, is het zeer belangrijk dat dit materiaal aanwezig is of meegebracht wordt door de deelnemers.

Achtergrondinformatie

Bij elke module geven we beknopt wat achtergrondinformatie voor de begeleider. Deze achtergrondinformatie neem je als begeleider mee in de nabespreking van de modules. Voor meer achtergrondinfo verwijzen we graag naar <http://www.milieueducatie.lne.be> zie thema's vergroening en natuurbeheersing.

Tips voor de gespreksbegeleider

De nabespreking is een essentieel onderdeel van deze activiteit. Heb je nog niet veel ervaring m.b.t. het begeleiden van groepen? Dan volgen hier enkele tips om in het achterhoofd te houden.

- ★ *Heb tijdens het nabespreken, oog voor de opstelling van de deelnemers. Het is hierbij belangrijk dat de deelnemers elkaar goed kunnen zien. Een ideale opstelling hiervoor is een kring of halve cirkel. Zo blijven ze betrokken bij het gesprek en kunnen ze elkaar gemakkelijk toespreken.*
- ★ *Zorg dat de deelnemers naar elkaar luisteren tijdens het gesprek. Durf, indien nodig, om de aandacht te vragen van de deelnemers.*
- ★ *Durf nu en dan 'advocaat van de duivel' te spelen door opmerkingen van de deelnemers in vraag te stellen. Maar probeer te vermijden dat je -als begeleider-, een te uitgesproken mening hebt over het thema. Op die manier zullen de deelnemers veel meer open staan voor andere meningen.*
- ★ *Schrijf deelvragen op de fiche (handig als achtergrond of houvast)*

Speluitleg

Verloop van 'Speel-tuinen'

'Speel-tuinen' is een speelse gespreksmethode. Deze activiteit bestaat uit 3 modules:

1. Natuurbeleving vroeger,
2. natuurbeleving, vandaag
3. natuurbeleving in de toekomst.

De blikvanger van de gespreksmethodiek is een poster met de doorsnede van een boom. Na elk spelonderdeel verzamelen we het resultaat ervan in de boomstam. Hierin zijn 4 jaarringen gemarkeerd: de binnenste jaarring komt overeen met het 1e speldeel (vroeger), de middelste 2 jaarringen staat voor het 2e speldeel (vandaag) en de resultaten van deel 3 komen in de buitenste jaarring (toekomst).

Zit je in tijdsnood?

Is er een gebrek aan tijd om alle modules af te werken, maar je wil de deelnemers toch laten proeven van het thema en hen inspiratie geven voor natuurlijke en avontuurlijke speelruimte?

Je kan de 3 delen ook los van elkaar laten doorgaan (zie verder p.15, p.23,p.33), maar houd hierbij wel de voorgestelde volgorde aan.

Werk module 1 volledig af. Als afsluiter bekijk je samen met de deelnemers de foto's van natuurlijke en avontuurlijke speelruimte (module 3). Het thema wordt dan kort aangeraakt en gemotiveerde deelnemers krijgen toch nieuwe ideeën aangereikt om zelf aan de slag te gaan met natuurlijke en avontuurlijke speelruimte.

Je kiest ervoor alle modules te doorlopen, maar bepaalde modules grondiger of minder intensief te bespreken. Daar het gaat om een gesprekstechniek hangt veel af van de manier waarop je de nabesprekingen zelf stuurt.

Wil je de deelnemers vooral laten reflecteren over avontuurlijke en natuurlijke speelruimte in de opvoeding. Hiervoor leg je de nadruk op module 1 en 2. Wil je echter vooral avontuurlijke en natuurlijke speelruimte ontwerpen, kies je voor module 3.

Tip: In de 3e module blikken we terug op de resultaten van module 1 en 2. Organiseer je de verschillende modules op verschillende tijdstippen, houd dan zeker de resultaten van de modules bij zodat ook module 3 kan slagen.

Module 1: Natuurbeleving vroeger

1. Natuurbelevingsbingo

Achtergrondinformatie

Vrij buiten spelen is een belangrijke factor in de persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Op cognitief, sociaal, fysiek en emotioneel vlak heeft natuurbeleving een gunstig effect. Maar de vanzelfsprekendheid waarmee kinderen de natuur als speelterrein ervaren, is afgenomen. Van generatie op generatie ondergaat de vrije tijdsinvulling van kinderen grote veranderingen. Toch blijft de natuur een bron van onbegrensd spelplezier voor kinderen. Ouders kunnen hun kinderen echter pas stimuleren tot meer natuurbeleving, als ze zelf volledig achter deze gedachte staan. (Bron: 'Buiten Spelen', 2008, Jan Van Gils, Jan Seghers, Filip Boen, Johan Meire, Jeroen Scheerder, Wouter Vanderstede, Francis Vaningelgem, Wouter Servaas). Meer info hierover vind je op <http://milieueducatie.lne.be> zie thema's vergroening en natuurbeleving.

Doel

In dit deel willen we vooral herinneringen ophalen aan de eigen ervaringen (met spelen) in de natuur. Als opwarmer of als kennismaking graven de deelnemers op een speelse manier in hun geheugen.

Duur

Uitleg: 5 minuten.

Natuurbelevingsbingo: 10 minuten.

Nabespreking: 15 minuten.

Trek voor de 'buitenvariant' nog 5 minuten extra uit (zie verder p.18).

Materiaal

- ★ 1 balpen of potlood per deelnemer: zelf voorzien.
- ★ 1 bingokaart per deelnemer: in bijlage.

Accommodatie

'Binnenvariant': een ruim lokaal. De deelnemers kunnen vrij rondlopen en per duo een gesprek aangaan zonder daarbij andere duo's te storen.

'Buitenvariant': een grasveld of open plek in een buiten. De deelnemers kunnen vrij rondlopen en losse natuurlijke materialen (bv. een tak, een blad van een boom, ...) verzamelen.

Verloop activiteit

Elke deelnemer krijgt een bingokaart. In elk vak van de bingokaart staat een vorm van natuurbeleving (bv. 'bloemen plukken', 'een hut bouwen', enz.).

Tip: deel de bingokaarten pas uit nadat je de spelregels hebt uitgelegd. Zo wordt de aandacht niet afgeleid van de speluitleg.

Het doel is om als eerste 'bingo' te halen, maar [het spelen primeert](#) op het winnen. Het is belangrijk duidelijk te benadrukken dat de snelheid waarmee je bingo haalt van minder belang is. De deelnemers moeten hun tijd nemen om herinneringen uit hun kindertijd op te halen en de verhalen aan elkaar te vertellen. Om de deelnemers hiertoe te stimuleren, zeg je dat de deelnemers op het einde van het spel de verhalen moeten kunnen navertellen.

Dit gaat als volgt: de deelnemers lopen vrij rond in de ruimte en je laat ze een persoon aanspreken. De 2 deelnemers staan tegenover elkaar. Deelnemer 1 vraagt zijn gesprekspartner naar ervaringen met een bepaalde activiteit op de bingokaart bv. "Heb je ooit een hut gebouwd als kind?".

Is het antwoord "ja", dan moet hij hierbij kort zijn herinnering vertellen. Je noteert zijn naam in het vak 'hut bouwen'.

Is het antwoord "nee", dan noteer je niets. Je stelt ook geen tweede vraag aan die persoon. Daarna worden de rollen omgewisseld en stelt deelnemer 2 een vraag, waarop deelnemer 1 antwoordt.

Hebben beide personen 1 vraag gesteld en beantwoord, dan gaan ze allebei op zoek naar een andere tegenstander en herhalen ze het vragenduel.

Tip: kies een deelnemer uit en speel eens een vragenduel voor. Zo wordt meteen duidelijk hoe het spel verloopt.

Als een deelnemer een horizontale, verticale of diagonale lijn van 5 verschillende namen heeft gevormd, roept hij 'bingo!'. De persoon die hier als eerste in slaagt, is de winnaar.

Tip: benadruk dat een 'bingo' enkel geldig is, als een rij uit 5 verschillende namen bestaat. Ga dit ook eens controleren als er 'bingo' wordt geroepen.

Het bingo kan nog even doorgaan, nadat de eerste keer bingo is geroepen. Bv. totdat alle deelnemers elkaar een vraag hebben gesteld.

Tip: herhaal tijdens het bingo nog eens dat het belangrijk is om een persoonlijk verhaal bij de herinnering te vertellen, voor de deelnemers een naam op de bingokaart noteren.

Tip: : raad de groep aan om elkaar allemaal eens aan te spreken. Zo leer je ook elkaars namen kennen.

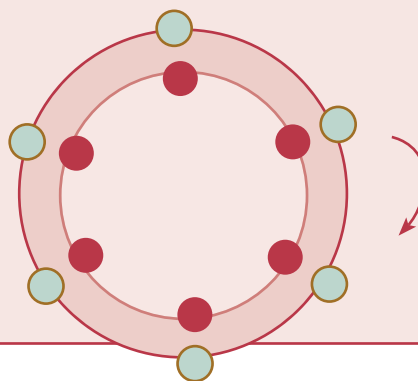
Variaties

'Binnenvariant'

Om het vragen stellen vlot te laten verlopen, kan je de groep eerst in 2 verdelen en een dubbele cirkel vormen.

Elke deelnemer staat nu tegenover een andere deelnemer. Per duo stellen de deelnemers elkaar 1 vraag, daarna schuiven de deelnemers van de buitenste cirkel allemaal 1 plaats op naar rechts.

Zo worden telkens nieuwe duo's gevormd.

'Buitenvariant'

Laat de deelnemers eerst 5 minuten rondwalen in de natuur.
Ze moeten minstens 3 verschillende voorwerpen uit de natuur verzamelen.

Ondertussen denken ze terug aan hun eigen natuurbeleving als kind.

Als het bingo start, zoeken de deelnemers een tegenstander op basis van de verzamelde natuurvoorwerpen.

Ze zoeken een deelnemer die een zelfde natuurvoorwerp heeft gevonden, om een vragenduel uit te voeren.

Is er niemand met een overeenkomstig natuurvoorwerp, dan kan een deelnemer altijd even terug op zoek gaan in de natuur.

Bv. Ruud en Diane hebben allebei een dennenappel gevonden.
Zij mogen elkaar een vraag uit de bingokaart stellen.

Sofie heeft een blad, een tak en een steen verzameld. Dirk vond een beukenootje, een grasspriet en wat boomschors. Zij mogen elkaar geen vraag stellen.

Nabespreking

Als het natuurbelevingsbingo afgelopen is, verzamelen de deelnemers rond de begeleider. Hij stelt de volgende nabesprekingsvragen:

- ★ *Wie kon als eerste 'bingo' vormen? Een applausje voor de winnaar.*
- ★ *De winnaar vertelt een van de verhalen die werden verteld bij de 5 personen met wiens naam hij/zij bingo vormde.*
- ★ *Welk voorbeeld van een andere deelnemer is je bijgebleven?*
- ★ *Is het een positieve of een negatieve herinnering?*
- ★ *Welk gevoel heb je als je deze herinneringen ophaalt?*
- ★ *Wat ontbreekt er volgens jou nog op de bingokaart?*
- ★ *Zijn er nog andere leuke verhalen, anekdotes die iemand met de groep wil delen?*
- ★ *Zijn er aspecten die terug komen in de herinneringen van verschillende personen (bv. dingen doen die niet mogen, met of zonder ouderlijk toezicht, een eigen plekje in de natuur, groepsgebeuren, ...)?*
- ★ *Heb je het gevoel dat er mensen zijn met veel meer natuurervaringen dan jezelf? Hoe kan je dit verklaren (bv. actief in de jeugdbeweging, weinig natuur in woonomgeving, woonachtig in stad/platteland/wijk ...)?*

2. Reclame maken

Achtergrondinformatie

- ★ Buiten spelen betekent *bewegen*: hinkelen, touwtje springen, klauteren, voetballen, fietsen ... Daardoor ontwikkelt een kind zich lichamelijk vlotter, werken zijn of haar hersendelen vlot samen en zal het kind ook beter lezen, schrijven ...
 - ★ Buiten spelen leert kinderen *ruimte, diepte, afstand en snelheid* beter in te schatten.
 - ★ Kinderen raken buiten hun *energie kwijt*. Ze mogen roepen, rennen en springen tot ze niet meer kunnen.
 - ★ Door buiten te spelen leren kinderen hoe de *wereld rondom hen* in elkaar zit. Groeien wortelen echt onder de grond? Hoe lang zou het duren voor glas vergaat?
 - ★ De tijd achter de TV en PC gaat ten koste van het spel dat een kind zelf kan verzinnen. *Fantasie en creativiteit* zijn belangrijke bouwstenen voor probleemoplossend denken.
 - ★ Buiten *ontmoeten* kinderen andere kinderen. Door samen te spelen ontwikkelen kinderen ook hun *sociale vaardigheden*, oefenen ze hun taal, leren ze omgaan met winst en verlies en met rolverdelingen en bouwen ze een gezonde dosis assertiviteit op. Dat alles vergroot de kans om makkelijk aansluiting bij anderen te vinden.
 - ★ Buitenlucht zorgt ervoor dat kinderen *beter slapen*.
 - ★ TV kijken, huiswerk maken: kinderen moeten daarvoor hun aandacht weten te richten. Dat is voor buiten spelen vaak niet nodig. *Daarom vermindert het stress*.
 - ★ Kinderen ontdekken buiten makkelijker de mogelijkheden van hun eigen lichaam. Het buiten spelen in de natuur vraagt aandachtig en veelzijdig bewegen door het onvoorspelbare, onzekere van de natuur. Dat geeft *zelfvertrouwen* en motiveert en stimuleert een kind om weer nieuwe dingen te ontdekken. Als een kind zich zeker voelt, zal het ook makkelijker met andere kinderen spelen.
 - ★ Kinderen leren buiten gaandeweg zelf hun spel te *organiseren*. Buiten, en zonder het waakzame oog van de ouders, halen ze hun organisatorische capaciteiten en zin voor initiatief boven.
 - ★ Ontwikkeling van bepaalde vaardigheden als doorzettingsvermogen, durf, voorzichtigheid, inschatten wat je wel of beter niet kunt doen, omgaan met het *onverwachte*...
 - ★ *Sociale ontwikkeling*: op elkaar letten, aanwijzingen geven, je niet laten opjutten door waaghalzen...
 - ★ Bewegen is *gezond* en noodzakelijk om het lichaam in conditie te houden; sterke botten, sterk hart, gezonde gewrichten, voorkomt obesitas ...
 - ★ Spelen in de natuur doet *betrokkenheid en verbondenheid met de natuur* groeien. Hierdoor groeit ook de bereidheid zich in te zetten voor het behoud van de natuur.
 - ★ Vrij spelen in de natuur beïnvloedt de identiteit van het kind door de verbondenheid met een plek die tegelijkertijd vertrouwd is en op wezenlijke punten ook 'vreemd' blijft, waar je eigen plaats kunt zoeken en vinden of maken.
 - ★ In de natuur spelen draagt bij tot de *intellectuele ontwikkeling* van het kind door de kennis van planten en dieren in de eigen omgeving, maar het stimuleert ook *exploratiedrang, onafhankelijk denken, het verzamelen van gegevens met behulp van de zintuigen, flexibel denken en de taalontwikkeling*.
- (Bron: www.goegespeeld.be)

Doel

De deelnemers bespreken argumenten waarom buiten spelen en contact met de natuur van belang is voor een kind. Ze doen dit met de herinneringen die tijdens het natuurbelevingsspel werden verteld.

Duur

Uitleg: 5 minuten.

Per twee buitenspel verdedigen (voorbereiding): 10 minuten.

Per twee buitenspel verdedigen (verkoop): 10 minuten.

Nabespreking: 10 minuten.

Materiaal

Lijst met argumenten. Voorzie 1 lijst per duo. Zie bijlage 2.

Per duo 3 blanco kaartjes (20 personen->30 blanco kaartjes). Zelf voorzien.

Accommodatie

Stoelen

Verloop activiteit

De groep maakt duo's. Elk duo krijgt de lijst met argumenten waarom buiten spelen en contact met de natuur van belang is voor een kind. Elk duo kiest een leuke activiteit in de natuur. Dit kan een verhaal zijn van een van de deelnemers die aan bod kwam tijdens de vorige oefening.

Elk duo probeert aan de hand van de argumenten reclame te maken voor de activiteit, vanuit de rol van het kind, waarbij het kind zijn/haar ouders probeert te overtuigen. Goede argumenten zijn daarbij belangrijk.

Vraag elk duo tijdens de bespreking van de argumenten drie argumenten te kiezen die hen als ouder het meeste zou overtuigen. Let op: in 1 paragraaf zitten soms verschillende argumenten. Vraag hen deze drie argumenten te noteren op een kaartje. De begeleider verzamelt deze kaartjes.

Tip: bekijk en orden de verzamelde kaartjes met argumenten. Leg ze al volgens rangschikking klaar.

Tip: als variant hierop kan je ook kiezen voor de rol van spelontwikkelaar. Probeer jouw reclame zo correct en herkenbaar mogelijk te maken, werk met een leuke slogan ...

Enkele duo's (afhankelijk van de tijd waarover u beschikt) krijgen de kans hun spel te verkopen aan de rest van de groep. De deelnemers die luisteren nemen de rol aan van ouder en moeten zich laten overtuigen. Nadat alle spelen "verkocht" zijn, kan er gestemd worden voor het best verkochte spel. Dit gebeurt simpelweg door de hand in de lucht te steken.

Nabespreking

- ★ *Waarom koos de groep voor dit spel? Wat was doorslaggevend?*
- ★ *Zijn er argumenten waarin je niet, meer of minder gelooft?*
- ★ *We bekijken de kaarten met de meest prioritaire argumenten. Welke argumenten komen meer dan 1 keer voor? Welke argumenten wegen het meeste door bij de groep? De deelnemers kiezen samen 5 argumenten.*

3. De boomstam: binnenste jaarring

Doel

Om de module "verleden" af te sluiten, worden de gesprekken nog eens kort samengevat. Deze resultaten komen in de laatste module terug aan bod.

Duur

5 minuten.

Materiaal

- ★ *Poster: zie bijlage 5.*
- ★ *Stiften: zelf voorzien.*
- ★ *5 blanco kaartjes.*

Accommodatie

Bevestig/leg de boomstam op een centrale plaats (tafel) in de ruimte, zodat de deelnemers hier ook in de volgende modules naar kunnen teruggrijpen.

Activiteit

Schrijf de 5 geselecteerde argumenten op de blanco kaartjes en leg ze in de middelste jaarring van de boomstam. In de laatste module komen we hierop terug.

Module 2: natuurbeleving vandaag

1. Waarden selecteren

Doel

De deelnemers denken vanuit hun opvoedkundige rol na over de waarden die ze mee willen geven aan het kind door hen aan te moedigen buiten te spelen in een natuurrijke en avontuurlijke omgeving.

Duur

Uitleg: 5 minuten.

Waarden lezen en beoordelen: 5 minuten.

Nabespreking: 5 minuten.

Materiaal

Voor de 'binnenvariant':

- ★ Kaarten met waarden: in bijlage 3.
- ★ Blanco kaarten: in bijlage 3.
- ★ Enkele stiftes: zelf voorzien.
- ★ 5 natuurvoorwerpen per persoon (stenen, takjes, noten, ...): zelf voorzien.

Voor de 'buitenvariant':

- ★ Kaarten met waarden, aangepast aan de locatie (zie 'Buitenvariant'): in bijlage 3.
- ★ Blanco kaarten, aangepast aan de locatie (zie 'Buitenvariant').
- ★ Enkele stiftes: zelf voorzien.
- ★ 5 natuurvoorwerpen per persoon (stenen, takjes, noten, ...): zelf voorzien.

Accommodatie

'Binnenvariant': een tafel en 1 stoel per persoon.

'Buitenvariant': een grasveld of een open plek in een bos of park.

Verloop activiteit

Op 20 kaarten staan waarden die in meer of mindere mate betrekking hebben op natuurbeleving op (p24). Tussen haakjes geven we bij elke waarde een voorbeeld. De waarden geven aan waarom contact met de (wilde) natuur belangrijk is voor het kind.

Tip: is de betrokkenheid van de deelnemers groot genoeg, dan kan je de kaarten met waarden weg laten. De deelnemers denken samen na over waarden die van toepassing zijn. en noteren ze op blanco kaarten. Daarna kan er worden gestemd. Zorg voor voldoende blanco kaarten.

Overzicht waarden

- ★ **Vrijheid** (bv. Kinderen vinden in de natuur een eigen plekje waar ze zonder (ouderlijk) toezicht hun ding kunnen doen)
- ★ **Respect** (bv. Door kinderen te laten spelen in de natuur, voelen ze zich meer verbonden met de natuur en leren ze respect hebben voor de grootsheid en schoonheid van de wonderen der natuur, op de paadjes blijven)
- ★ **Eenvoud** (bv. De schoonheid van flora en fauna, de kinderen leren dat je gelukkig, creatief, actief, enz. kan zijn zonder kostbaar materiaal of speelgoed)
- ★ **Zelfredzaamheid** (bv. De natuur is onvoorspelbaar, veranderlijk en vraagt steeds nieuwe oplossingen en vaardigheden)
- ★ **Verantwoordelijkheid** (bv. Afval in de natuur, takken afkraken, een kampplekje netjes houden, een taakverdeling respecteren ...)
- ★ **Rust** (bv. Kinderen leren dat de natuur rust brengt, ze leren dat het zich even alleen terug trekken in de natuur ontspant)
- ★ **Zinvolheid** (bv. Spelen in de natuur leert de kinderen over het belang van de natuur; bestuiving van bijen, voedsel...)
- ★ **Groei** (bv. Spelen in de natuur bevordert de sociale, emotionele, lichamelijke, intellectuele ontwikkeling en groei)
- ★ **Betrokkenheid** (bv. Spelen in de natuur doet betrokkenheid en verbondenheid met de natuur groeien)
- ★ **Vitaliteit** (bv. Buiten spelen doet bewegen, ontstrest en geeft daardoor positieve energie)
- ★ **Creativiteit** (bv. Met losse natuurelementen creëer je zelf je spel; met een tak maak je een zwaard, een hut, voor problemen zoek je oplossingen; een grachtje oversteken ...)
- ★ **Plezier** (bv. Dingen scheppen met natuurmaterialen, door de mogelijkheden van sociale interactie ...)
- ★ **Deskundigheid** (bv. Door het spelen in de natuur snappen ze beter hoe de wereld rondom hen in elkaar zit, je leert omgaan met gevaren en uitdagingen)
- ★ **Nieuwsgierigheid** (bv. De natuur is vol ontdekkingen, het prikkelt je kind om te observeren, vragen te stellen, dingen zelf uit te proberen ...)
- ★ **Openheid** (bv. Door buiten te spelen in de natuur, ontmoeten kinderen elkaar en leren ze contacten leggen, je ontdekt dat in nieuwe dingen kansen verscholen zitten)
- ★ **Avontuurlijkheid** (bv. De natuur daagt kinderen uit door zijn veranderlijkheid (stilstaand/ stromend water) en variëteit (soorten bloemen). Wat is er leuker dan de grenzen aftasten van wat mag en niet mag? Van aan iets te beginnen waar je het einde niet van kent)
- ★ **Actieviteit** (bv. De natuur nodigt uit tot actie en beweging)
- ★ **Zintuiglijkheid** (bv. De natuur prikkelt alle zintuigen; gevoel (wind, brandnetels), smaak)

(bessen), geur (bloemen), gehoor (vogels), zicht (...))

- ★ **Onafhankelijkheid** (bv. In de natuur kan je zonder toezicht van je ouders op ontdekkings-tocht gaan, je plan leren trekken ...)
- ★ **Vriendschap** (bv. Buiten spelen zorgt veelal voor ontmoeting met andere 'buiten spelen-den', je leert voor elkaar iets betekenen, voor elkaar zorgen, je leert dat deze relaties zo-wel vreugde als verdriet meebrengen...)

Neem de waardenkaarten en leg ze verspreid over de ruimte (evt. extra tafel). De deelnemers lezen de kaarten aandachtig.

Tip: vraag of de waarden voldoende duidelijk zijn en licht waar nodig kort toe. Daarna kan elke deelnemer de waarden op zijn eigen manier invullen m.b.t. natuurbeleving. Geef de deelnemers ook de kans om vragen te stellen over de kaarten.

Daarna stelt de begeleider de volgende vraag: "Waarom vind jij als (groot) ouder natuurbeleving belangrijk voor kinderen? Selecteer de, volgens jou, belangrijkste waarden die worden ontwikkeld als kinderen in of met natuur spelen."

Tip: leg ook enkele blanco kaarten en een stift klaar. Zo kunnen deelnemers zelf waarden toevoegen aan de lijst. Doe dit voor de deelnemers hun natuurvoorwerpen leggen.

De spelers krijgen elk 5 natuurvoorwerpen (bv. stenen, takjes, noten, ...), waarmee ze de voor hen belangrijkste waarden selecteren. Dan leggen de deelnemers 1 van hun natuurvoorwerpen bij de waarden die zij het belangrijkste vinden.

Deelnemers mogen slechts 1 stem uitbrengen per waarde, ook al vinden zij een bepaalde waarde heel belangrijk. Dit zorgt voor voldoende variatie in de antwoorden.

Als alle deelnemers klaar zijn, verzamelen we terug om het resultaat te bespreken. Tel het aantal natuurvoorwerpen dat bij de verschillende waarden ligt en maak een rangschikking van de waarden.

Tip: de rangschikking van de waarden kan wijzigen als de deelnemers dit kunnen beargumenteren. Geef hen in ieder geval de boodschap dat deze rangschikking niet definitief is.

Tip: leg de kaarten niet té ver uit elkaar, zodat de deelnemers een goed overzicht hebben over alle waarden.

Zorg bij de nabespreking dat alle deelnemers goed kunnen deelnemen aan het gesprek. Let daarbij op de opstelling en zorg dat de waardenkaarten voldoende zichtbaar blijven.

'Buitenvariant'

Pas de kaarten aan aan de omstandigheden:

Bevestig de kaarten aan een stok en steek het geheel in de grond, zodat er een 'bloementuin' van waarden ontstaat.

Leg de waarden wat verder uit elkaar op de grond, zodat de deelnemers kunnen nadenken als ze van de ene naar de andere waarde stappen.

De kaarten zullen niet gaan vliegen, bij de minste windopstoot door er een steen op te leggen.

Nabespreking

De deelnemers verzamelen rond de begeleider en bekijken de rangschikking van waarden. We komen tot een selectie van de 5 belangrijkste waarden.

Stel volgende nabesprekingsvragen:

- ★ *Welke waarden hebben geen stem gekregen?*
- ★ *Was het moeilijk om een keuze te maken?*
- ★ *Overloop de waarden die wel een stem hebben gekregen. Waarom werden deze gekozen? Vraag uitleg. Geef voorbeelden van interpretatie bij de gekozen waarde.*
- ★ *Denk je dat elke ouder hierover hetzelfde denkt?*
- ★ *We vinden deze 5 geselecteerde waarden belangrijk. Hoe steek je deze waarden door middel van de natuur meer in de opvoeding van je kinderen? (zelf laten ontdekken, meer loslaten, inrichting tuin, natuuractiviteiten...)*

2. Kwartetspel

Achtergrondinformatie

'Kinderen die in de natuur spelen zijn met uitsterven bedreigd'. Deze stelling is erg extreem geformuleerd. Maar ergens zit er toch een kern van waarheid in. Dat kinderen minder en minder vrij in de natuur spelen, is een fenomeen met allerlei oorzaken. Hieronder vind je enkele belemmeringen, maar de lijst is waarschijnlijk niet compleet:

Belemmeringen natuurbeleving

- ★ *Gebrek aan natuur: vlamingen zijn geboren met een baksteen in de maag, met als gevolg dat ongerepte stukken natuur vaak een nieuwe bestemming krijgen als bouwgrond. De toegang tot natuur is vandaag veel minder vanzelfsprekend geworden, dan enkele decennia geleden.*
- ★ *Aanwezigheid van andere kinderen daalt: zien spelen, doet spelen! Bovendien is samen spelen, dubbel zo leuk. Kinderen zijn tegenwoordig minder zichtbaar in de publieke ruimte. Publieke speelplaatsen waar kinderen spontaan samen komen om te spelen beginnen langzaam aan tot het verleden te behoren.*
- ★ *Verkeersdrukke: om groene speelruimte te bereiken moeten kinderen soms een gevaarlijke tocht afleggen langs drukke wegen en over nog drukkere kruispunten.*
- ★ *Samenhang van de bevolking vermindert: in een buurt waar de bewoners elkaar goed kennen en vaak bij elkaar over vloer komen is de mogelijkheid en het vertrouwen groter om kinderen vrij te laten spelen op een gezamenlijk speelterrein.*
- ★ *Een drukke agenda: de vrije tijd van kinderen wordt voor een groot stuk ingenomen door vaste hobby's zoals de sportclub, de muziekacademie, de jeugdbeweging, enz. De tijd die kinderen nog rest om vrij buiten te spelen neemt hierdoor sterk af.*
- ★ *Binnen spelen kan op allerlei leuke manieren: vrij buiten spelen moet opboksen tegen kant en klare activiteiten in huis. Bv. tv kijken, computerspelletjes spelen, muziek beluisteren, enz.*
- ★ *Van buiten spelen word je vuil: zowel voor ouders als voor kinderen kan dit een drempel zijn om in de natuur te spelen. Speelpleinwerkingen wijzen hun leden erop dat ze zeker 'speelkledij' zouden dragen tijdens de activiteiten.*
- ★ *Kinderen zijn bang voor het onbekende: kinderen zijn minder vertrouwd met de natuur en alles wat daarbij hoort. Natuur kan hen om allerlei redenen afschrikken. Natuur kan bv. ook 'vies' zijn of vol zitten met vervelende beestjes.*
- ★ *Algemeen onveiligheidsgevoel: kinderen 'loslaten' in de natuur is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Ouders hebben het gevoel dat een kind gevaar loopt in de vrije natuur, zeker zonder toezicht. Binnen spelen daarentegen gebeurt in een veiliger omgeving, met ouders binnen handbereik.*
- ★ *Gebrek aan wilde landjes natuur: natuur wordt schaarser en dus waardevol. Daarom is natuurbeleving ook aan regels verbonden. Vrij spelen en rondlopen kan daardoor bijvoorbeeld enkel in aangeduide speelbossen, aangelegde tuin grasland en weinig losse, natuurlijke materialen...*

Doel

Vandaag is het voor kinderen minder vanzelfsprekend om in of met natuur te spelen. In dit deel bespreken we de redenen hiervoor. Welke argumenten zijn herkenbaar en zijn er oplossingen te vinden voor deze belemmeringen van natuurbeleving?

Duur

Uitleg en toelichting van de verschillende belemmeringen: 5 minuten.

Kwartetspel: 10 minuten.

Nabespreking: 20 minuten.

Materiaal

- ★ *Kwartetkaarten: zie bijlage 4. Een set kaarten bestaat uit 40 kaarten. Er zijn 10 verschillende kaarten, die elk 4 keer voorkomen. Bij maximaal 10 deelnemers, heb je 1 set kaarten nodig. Zijn er meer deelnemers dan 10 deelnemers heb je 2 sets kaarten nodig. Per deelnemer worden vier dezelfde kaarten aan het kaartspel toegevoegd.*
- ★ *Totem (een steen, stuk hout, ... iets dat je gemakkelijk kan vastgrijpen): zelf voorzien.*
- ★ *1 stoel per deelnemer.*
- ★ *A3 lijst met belemmeringen: zie bijlage 5.*
- ★ *Blanco kaarten (extra belemmeringen + evt. oplossingen)*

Accommodatie

'Binnenvariant': Voorzie een tafel en voor elke persoon een stoel.

'Buitenvariant': Zorg voor elke deelnemer een stoel én één stoel extra om de totem op te plaatsen.

Vorbereiding

Voor het kwartetspel kan beginnen, neem je voor elke deelnemer 4 dezelfde kwartetkaarten. Je voegt al deze kwartetkaarten weer samen en schud ze goed.

Bv. De groep bestaat uit 7 personen. Hun kwartetkaarten set bestaat uit:

- 4x kaart 'Gebrek aan natuur',
- 4x kaart 'Aanwezigheid van andere kinderen daalt',
- 4x kaart 'Verkeersdrukte',
- 4x kaart 'Samenhang van de bevolking vermindert',
- 4x kaart 'Een drukke agenda',
- 4x kaart 'Binnen spelen kan op allerlei leuke manieren',
- 4x kaart 'Van buiten spelen word je vuil'.

Activiteit

Tip: geef de deelnemers de kans om vragen te stellen per kaart, maar ga hierover nog niet in discussie. Dat gebeurt tijdens de nabespreking. Het is vooral de bedoeling dat iedereen de kwartetkaarten begrijpt.

Geef elke speler 4 (verschillende, als het pak goed geschud is) kwartetkaarten.

De deelnemers vormen een cirkel. In het midden van de cirkel staat een 'totem'.

Het doel van dit spel is om 4 dezelfde kwartetkaarten te verzamelen. Dit gaat als volgt: elke deelnemer bekijkt de kaarten in zijn hand en kiest 1 kaart uit die hij niet nodig heeft. Deze kaart geeft hij door aan zijn linker buur.

Tip: om het doorgeven vlot te laten verlopen, wacht je tot alle deelnemers een kaart hebben gekozen. Iedereen legt zijn kaart, gedekt, op tafel. Tel samen af van 3 tot 1 en schuif dan de kaart door naar links.

Als een deelnemer een kwartet heeft gevormd van 4 dezelfde kwartetkaarten, grijpt hij de totem. Daarna leest hij de tekst van zijn kwartet voor. Deze deelnemer is de winnaar.

Het kan dat meerdere deelnemers gelijktijdig een kwartet hebben gevormd. De persoon die dan als 1^e de totem bemachtigt, is de winnaar.

Telkens als een deelnemer een kwartet vormt, speelt hij niet meer mee. Het spel gaat verder tot alle deelnemers een kwartet hebben gevormd.

'Buitenvariant'

Alle deelnemers staan in een kring, met minstens 3 meter afstand tussen de deelnemers. Voor elke deelnemer staat een stoel. In het midden van de cirkel staat een stoel met daarop de totem.

Elke persoon heeft 4 kwartetkaarten in zijn hand.

Kwartetkaarten doorgeven gebeurt als volgt: elke deelnemer kiest 1 van zijn 4 kaarten en legt deze op de stoel voor zich.

Er wordt afgeteld van 3 tot 1, waarna de deelnemers naar de stoel, die rechts van hen staat, rennen.

Daar neemt de deelnemer de kaart die voor hem klaar ligt en keert hij terug naar zijn eigen stoel.

Als een deelnemer een kwartet heeft gevormd, rent hij naar het midden om de totem te bemachtigen.

Als er meerdere spelers gelijktijdig een kwartet hebben gevormd, is de 1e speler die de totem bemachtigt, de winnaar.

Nabespreking

Roep alle deelnemers samen om de kwartetkaarten te bespreken. We overlopen alle kaarten, in de volgorde waarin de deelnemers zijn gewonnen. De winnaar leest dus als eerste zijn kwartetkaart voor.

De meest herkenbare belemmeringen krijgen een plaats in de boomstam.

Stel de volgende nabesprekingsvragen:

- ★ *Per kaart:*
 - *Is dit een herkenbare situatie? Vertel over jullie persoonlijke ervaringen als ouder.*
 - *Is dit vooral een belemmering voor de ouders of een belemmering voor kinderen?*
 - *Kan je hiervoor een oplossing vinden? (Zie 'achtergrondinformatie : mogelijke oplossingen voor de belemmering van natuurbeleving' op pagina 31)*
- ★ *Zijn er nog andere oorzaken waar je aan denkt? Bv. "Onze tuin is niet aangelegd op maat van kinderen. Ze moeten vooral op de paadjes blijven."*
- ★ *Welke belemmeringen lijken jou de belangrijkste?*
- ★ *Wat dachten je ouders over buiten spelen toen jij jong was? Hadden zij dezelfde bezorgdheid, twijfels?*
- ★ *Evalueer de eigen situatie aan de hand van de 10 belemmeringen: welke zijn van toepassing in jullie situatie?*

Tip: Zorg ook voor dit deel voor blanco kaartjes waarop je belemmeringen, die nog niet aan bod kwamen, kan noteren.

Tip: speel als begeleider 'de advocaat van de duivel' en neem zelf geen uitgesproken standpunt in deze discussie. Laat zoveel mogelijk meningen aan bod komen. Hier vind je enkele voorstellen om tegemoet te komen aan deze belemmeringen voor natuurbeleving. Uiteraard kan je zelf nog aanvullen.

Achtergrondinformatie: mogelijke oplossingen voor de belemmering van natuurbeleving:

- ★ *Gebrek aan natuur:* zorg dat je eigen tuin avontuurlijk en natuurrijk is zodat je kinderen voldoende uitdaging zien en hun fantasie kunnen gebruiken.
- ★ *Aanwezigheid van andere kinderen daalt:* leer je burens beter kennen, zodat ook de kinderen uit de straat met elkaar in contact komen. Eens het ijs gebroken is, kunnen ze elkaar vaker opzoeken, verbind je tuin met die van de burens zodat de kinderen bij elkaar kunnen kruipen... Spreek met een aantal ouders af elkaar te ontmoeten in het bos, het park ...
- ★ *Verkeersdrukke:* ook bewegingsarmoede en traagheid van kinderen verhoogt het risico op ongelukken. Zoek naar alternatieve (veilige) wegen zoals bv. trage wegen, begeleid je kinderen naar een leuk speelterrein, laat de kinderen vergezellen door een grotere zus of broer ...
- ★ *Samenhang van de bevolking vermindert:* leer je burens kennen, organiseer samen met de burens een speelstraat of buitenspeeldag ...
- ★ *Een drukke agenda:* plan in je agenda tijd voor jezelf en je kind(eren) om samen leuke dingen te doen in de natuur, of voor de kinderen om vrij buiten te spelen.
- ★ *Binnen spelen kan op allerlei leuke manieren:* ook aan internet en videogames zijn risico's verbonden. Weeg ze eens af tegen de risico's van spelen in de natuur. Geef je kind een zetje om buiten te spelen, door bv. samen een hut te bouwen. Er zijn oneindig veel natuurelementen waarmee je leuk kan knutselen, kan spelen, kan koken ... Of waarom je kind niet naar de jeugdbeweging laten gaan, waar buiten spelen veelal een must is. Wees niet bang je kind eens te laten vervelen. Op momenten van verveling ontstaan soms de meest creatieve ideeën voor spelen.
- ★ *Van buiten spelen word je vuil:* oude kleren worden speelkledij. Met deze kleren kan je kind onbezorgd spelen in en met de natuur. Zorg voor zeil, deken waarop kinderen kunnen plaats nemen in de auto, zet de emmer buiten voor de kinderen om zich te wassen... Maak je als volwassene nog eens goed vuil maken om zelf te ondervinden hoe leuk het wel kan zijn...
- ★ *Kinderen zijn bang voor het onbekende:* kinderen zijn minder vertrouwd met de natuur en alles wat daarbij hoort. Natuur kan hen om allerlei redenen afschrikken. Natuur kan bv. ook 'vies' zijn of vol zitten met vervelende beestjes. Het is juist door meer contact met beestjes dat de angst kleiner wordt. bv. Laat je kinderen de natuur onderzoeken met een loupepotje, geef je kind zijn eigen stukje tuin dat het zelf mag onderhouden, in zaaien en planten ...

- ★ *Algemeen onveiligheidsgevoel: er is geen leven zonder risico, laat de kinderen niet alleen op verkenning gaan maar samen met een vriendje, zorg in je tuin voor avontuurlijk en natuurrijk groen, neem deel aan de initiatieven van diverse speelpleinwerkingen ...*
- ★ *Gebrekaan wilde landjes natuur: verken je omgeving eens te voet of per fiets, op zoek naar (stukjes) natuur. Wie weet doe je wel een ontdekking, als je vanuit dit perspectief je buurt bekijkt.*

3. De boomstam: 2de en 3de jaarring

Duur

5 minuten.

Materiaal

- ★ *Poster: zie bijlage 7.*
- ★ *De 5 geselecteerde waardenkaarten: zie bijlage 3.*
- ★ *De geselecteerde kwartetkaarten met belemmeringen: zie bijlage 5.*
- ★ *Stiften: zelf voorzien.*
- ★ *Plakband: zelf voorzien.*

Activiteit

Plaats de vijf geselecteerde waarden in de 2de jaarring (2a).

Plaats de meest herkenbare belemmeringen in de 2de jaarring. (2b)

Hang evt. ook de geopperde oplossingen in de 2de jaarring. In het laatste speldeel komen we hierop terug.

Module 3: natuurbeleving in de toekomst

Achtergrondinformatie

Als kinderen niet naar de natuur gaan, waarom brengen we de natuur dan niet naar hen? De afstand tot natuur, het gebrek aan speelnatuur of een tuin die niet aangepast is aan de noden van spelende kinderen... Met een beetje creativiteit kunnen we hiervoor zeker een oplossing vinden! Richt een publiek terrein (schoolspeelplaats, speeltuin, openbaar pleintje, park ... of gewoon je eigen tuin in tot een avontuurlijke en natuurrijke speelruimte!

Enkele tips die je hierbij in het achterhoofd kan houden:

- ★ *Grenzen en regels zijn onvermijdelijk, maar spelen is natuurlijk het leukst als je als kind zelf de regels bepaalt en kan doen en laten wat je wil. Knijp eens een oogje toe en laat de kinderen zelf proberen (met vallen en opstaan), vertrouw ze een plekje toe waar ze het gevoel hebben hun eigen ding te mogen doen en even alleen te kunnen en te mogen zijn.*
- ★ *Een tuin of speelterrein die er té mooi uitziet, is vaak weinig uitdagend als speelterrein. Avontuur primeert, daarbij is een overwoekerd speelterrein vaak spannender dan een kort gemaaid grasmat. Denk aan reliëf, wilde bloemenweide, verborgen hoekjes ...*
- ★ *Stuur de natuurbeleving van kinderen zo weinig mogelijk. Klassieke speeltuigen prikkelen de fantasie van kinderen het minst. Kinderen kunnen zich langer en creatiever uitleven met een voorraad aan doodgewone natuurelementen zoals bv. takken, stenen, bladeren en zand.*
- ★ *Veiligheid is relatief. Door vrij te spelen in de natuur leren kinderen zelfstandig omgaan met de verschillende gevaren die hierbij horen. Probeer elementen als vuur, water, insecten of stenen niet onmiddellijk af te schrijven. Leer de kinderen wat de mogelijke gevaren zijn en begeleid hen bij de ontdekking ervan.*
- ★ *Zorg voor veel ervaringsruimte, kronkelpaadjes, verstopplekjes, reliëf...*
- ★ *De grootste uitdagingen voor kinderen zijn die met de meeste speelmogelijkheden. Vaak zit de uitdaging in het zelf maken en zelf doen. Bied kinderen materiaal aan als ze een goed idee hebben en geef ze ruimte.*
- ★ *Een tuinontwerp hoeft niet "af" te zijn. Met het los materiaal richten kinderen hoekjes in op onverwachte plekken. Dat kan variëren in de tijd, zo groeit je tuin mee met je kind(eren).*

Checklist voorbereiding

Deze module vraagt iets meer voorbereiding, zowel van de begeleider als van de deelnemers. Check deze lijst, om zonder problemen van start te gaan:

- ★ *Het is handig om voor de activiteit start, te bepalen waarop de brainstorm focust.*
 - a) *Kies je voor de aanpassing van een **publiek terrein**, zorg dan voor een foto of een schets van het grondplan van dit terrein.*
 - b) *Kies je voor de aanpassing van de **eigen tuin**? Vermeld dan in de uitnodiging dat elke deelnemer een foto of een schets van het grondplan van zijn tuin meebrengt.*
- ★ *De deelnemers zullen duo's vormen. Elk duo heeft 16 natuurvoorwerpen (bv. stenen, dennenappels, bladeren, ...) nodig. Volg je de 'binnenvariant' dan zorg je hier zelf voor, of vermeld in de uitnodiging dat iedereen 8 natuurvoorwerpen meebrengt.*

1. Brainstorm

Doel

In deze module draait alles rond het creëren van natuurlijk en avontuurlijke speelruimte voor kinderen. Deze speelruimte stimuleert de ontwikkeling van het kind (module 1) bevordert, idealiter, de waarden die de deelnemers kozen in module 2 én komt tegemoet aan de hedendaagse belemmeringen die we terugvonden ook in module 2.

Duur

Uitleg: 10 minuten.

Natuurschaken: 20 minuten (optioneel).

Brainstorm: 15 minuten.

Nabespreking: 20 minuten.

Materiaal

- ★ *Schets/grondplan/foto van de eigen tuin of van het publieke terrein.*
- ★ *Foto's ter inspiratie: zie bijlage 9.*
- ★ *Materiaalkaarten: zie bijlage 6.*
- ★ *Blanco kaarten.*
- ★ *Enkele stiften: zelf voorzien.*
- ★ *Papier: zelf voorzien ('binnenvariant').*
- ★ *Kleurpotloden: zelf voorzien ('binnenvariant').*
- ★ *16 natuurvoorwerpen per duo: zelf voorzien ('binnenvariant').*
- ★ *Touw: zelf voorzien (buitenvariant).*

Accommodatie

'Binnenvariant': elk duo kan tegenover elkaar aan een tafel zitten.

'Buitenvariant': iemands tuin, een open plek in het bos of park, het publieke terrein waar nieuwe groene speelruimte komt.

Activiteit

Het doel van deze module is een creatief ontwerp te maken van een stukje avontuurlijke en natuurlijke tuin of openbaar terrein. Leg de materiaalkaarten en foto's open op tafel of op de grond.

De deelnemers gaan nu, in groepjes van 2 personen, nadenken over een avontuurlijk en natuurlijk stukje tuin/publiek terrein.

Tip: om de creativiteit aan te wakkeren, vraag de deelnemers hun fantasie de vrije loop te laten gaan. Hoe maffer, hoe beter? Kunnen tekenen is geen voorwaarde, het gaat om het idee erachter. Schetsen in 3D is het meest aangewezen, maar ook een plattegrond-tekening of een samenspel van woorden kunnen.

Een voorstel bestaat uit drie elementen:

1. De locatie in de tuin of op het publiek terrein,
2. Het materiaal,
3. Eventueel geïnspireerd op (één van) de foto's.

Per duo kiezen de deelnemers dus een locatie (in de tuin of het publieke terrein) en materiaal. Daarnaast kunnen ze ook één foto kiezen die hun idee ondersteunt. De groepen krijgen een kwartier tijd om hun idee uit te tekenen.

Tip: ga eens langs bij elk duo om te zien of de opdracht lukt. Moedig hen aan of stel kritische vragen. Is uw ontwerp veilig? Kunnen de kinderen er zelf mee aan de slag...

Nadien verzamelen de groepen en stelt elke groep, om beurt, hun idee voor aan de andere deelnemers.

Tip: je kan alle deelnemers evenveel keuze geven uit het materiaal en uit de foto's. De groepen noteren het gekozen materiaal en gekozen foto. Je kan het de deelnemers ook moeilijker maken en de foto's en materiaalkaarten die reeds werden gekozen laten weg nemen.

Tip: bij de voorstelling van het ontwerp verwijzen de deelnemers naar het materiaal en de foto waardoor ze zich lieten inspireren.

Variaties

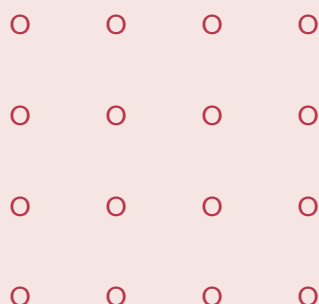
Heb je meer tijd, dan kan je steeds natuurschaken aan deze module toevoegen:

'Binnenvariant'

Leg de natuurschaakkaart op tafel. (zie bijlage 6: materiaalkaarten)

De duo's nemen tegenover elkaar plaats aan een tafel.

Elk duo heeft 16 natuurvoorwerpen (bv. stenen of dennenappels). Ze leggen deze voorwerpen in het raster op de natuurschaakkaart van 4 rijen en 4 kolommen.

De 1e deelnemer is aan zet. Hij mag 1, 2, 3 of 4 voorwerpen uit 1 (één!) rij wegnemen. Daarna is zijn tegenstander aan de beurt. Hij neemt, op zijn beurt, 1, 2, 3 of 4 voorwerpen uit 1 (één!) rij.

Een rij kan enkel horizontaal of verticaal zijn (niet diagonaal). De persoon die als laatste een voorwerp wegneemt, is verloren.

Lees nu welk materiaal er staat geschreven in het vak waar je het laatste voorwerp wegnam. Dit is het materiaal dat je als duo zal moeten gebruiken in je ontwerp. Nu mag je eventueel ook nog een foto kiezen.

Dan kan het brainstormen over het stukje avontuurlijk en natuurrijkterrein beginnen.

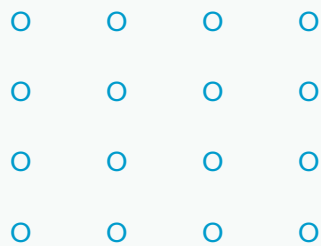
Gebruik hiervoor papier en kleurpotloden.

'Buitenvariant'

Leg de materiaalkaarten en foto's met de afbeelding naar beneden op de grond. Bij wind kan je er best een gewicht (bv. een steen) op leggen. Zodat ze zeker niet gaan waaien.

Geef de deelnemers tijd om per duo 16 natuurvoorwerpen te verzamelen. Deze gebruiken ze voor het natuurschaken.

Elk duo heeft 16 natuurvoorwerpen (bv. stenen of dennenappels). Ze leggen deze voorwerpen in een raster van 4 rijen en 4 kolommen. Dit raster wordt gemaakt met takken.

De 1e deelnemer is aan zet. Hij mag 1, 2, 3 of 4 voorwerpen uit 1 (één!) rij wegnemen. Daarna is zijn tegenstander aan de beurt. Hij neemt, op zijn beurt, 1, 2, 3 of 4 voorwerpen uit 1 (één!) rij.

Een rij kan enkel horizontaal of verticaal zijn (niet diagonaal). De persoon die als laatste een voorwerp wegneemt, is verloren.

De winnaar van 1 partijtje natuurschaken mag een kaart of foto naar keuze omdraaien. De kaart of foto blijft nu open liggen.

De verliezer legt ondertussen opnieuw het raster klaar. De winnaar vertelt hem, welke kaart of foto hij heeft omgedraaid.

Elk duo speelt 2 partijtjes natuurschaken zodat elk duo 2 foto's/materialen heeft.

Daarna verzamelen alle deelnemers rond de kaarten en foto's en draaien ze alle overgebleven kaarten en foto's om.

Bij de buitenvariant kan een constructie worden gebouwd in plaats van een schets.

Nabespreking

De duo's stellen hun idee voor een avontuurlijk groen plekje aan de groep voor. De duo's hebben in hun uitleg zoveel mogelijk aandacht voor de mate waarin hun ontwerp inspeelt op de ontwikkeling van de kinderen (module 1), de waarden (module 2) en de belemmeringen (module 2). Eventueel kunnen reeds suggesties van aan het ontwerp gekoppelde (natuurbelevings)activiteiten worden meegegeven.

- ★ *Op welke manier stimuleert je ontwerp de ontwikkeling van het kind?*
- ★ *Welke waarden zijn van toepassing?*
- ★ *Speelt het ontwerp in op de belemmeringen?*
- ★ *Hoe kan het kind er spelen?*

Leg alle tekeningen op een rij ('binnenvariant') of overloop elke constructie ('buitenvariant'). In het geval je groep te groot is of de tijd beperkt, kan je slechts een selectie bespreken. Je vraagt vrijwillige duo's in de groep. De andere ontwerpen kunnen dan achteraf nog worden bekeken, zonder de mondelinge toelichting.

Zo wordt de 'meest ideale' natuurrijke en avontuurlijke speelruimte verkozen. Stel hierbij de volgende nabesprekingsvragen:

- ★ *Kan je het idee gemakkelijk omzetten in realiteit?*
- ★ *Wat is het moeilijkst aan de verwezenlijking van dit idee?*
- ★ *Wat zal relatief gemakkelijk verlopen?*
- ★ *Zijn er grote financiële inspanningen nodig?*
- ★ *Heb je na dit spel concrete voorstellen om tot actie over te gaan? (Eventueel actie uitschrijven en taken verdelen)*

2. De boomstam

Doel

Om de module af te sluiten, worden de ideeën over natuurlijke en avontuurlijke speelruimte gebundeld door de begeleider.

Duur

Boomstam aanvullen: 5 minuten.

Fiche invullen: 15 minuten.

Materiaal

- ★ *Poster: in bijlage 7.*
- ★ *Tekeningen van natuurlijke en avontuurlijke speelruimte ('binnenvariant').*
- ★ *Plakband: zelf voorzien.*
- ★ *Fiche: in bijlage 8.*
- ★ *Fototoestel: zelf voorzien ('buitenvariant').*

Activiteit

Plaats de beste ideeën in de buitenste jaarring van de boomstam ('binnenvariant') of fotografeer elke constructie samen met de bedenkers ervan ('buitenvariant').

Ten slotte kan je met je groep of individueel nog een fiche invullen, met de details van je idee. Een tekening alleen zegt soms onvoldoende. De tekening en de fiche kan je per e-mail versturen naar de dienst NME van de Vlaamse Overheid via muriel.geldhof@lne.vlaanderen.be of per post t.a.v. Muriel Geldhof, dienst NME, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Koning Albert II laan 20/8, 1000 Brussel. Zij leggen een databank aan van alle ingezonden voorstellen. Lag de focus tijdens de brainstorm op een publieke ruimte, aarzel dan niet om het voorstel te bespreken met de schooldirectie of gemeente en hen daarmee een duwtje in de rug te geven. We raden aan deze externe betrokkenen ook op voorhand op de hoogte te brengen. Misschien nemen ze graag deel aan deze gespreksmethode.

3. Vervolgactiviteit

Deze speelse gespreksmethode kan een aanzet zijn tot een volgende groepsactiviteit, waarbij de ideeën voor nieuwe natuurlijke en avontuurlijke speelruimte daadwerkelijk gerealiseerd worden.

De ingevulde fiche met actieplan kan dan als leidraad dienen. Blijft een fysiek resultaat uit, dan mag dit zeker niet beschouwd worden als een mislukking! De voornaamste doelstelling van deze activiteit is en blijft: ouders sensibiliseren over het belang van natuurbeleving in de ontwikkeling van hun kinderen. Zijn alle modules doorlopen, dan is deze doelstelling zeker bereikt!

Bijlage 1 :Bingokaarten versie 1

<p>beektocht</p> <p><input type="text"/></p>	<p>wandelen in de natuur</p> <p><input type="text"/></p>	<p>schieten met een blaaspijp</p> <p><input type="text"/></p>	<p>hut bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>een bospel doen</p> <p><input type="text"/></p>
<p>bloemen plukken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>eigen moestuin</p> <p><input type="text"/></p>	<p>oorlogje spelen met denappels</p> <p><input type="text"/></p>	<p>fietsen in de natuur</p> <p><input type="text"/></p>	<p>op dieren jagen</p> <p><input type="text"/></p>
<p>vissen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>kamperen in het bos</p> <p><input type="text"/></p>	<p>zandkasteel bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>in bomen klimmen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>bessen plukken</p> <p><input type="text"/></p>
<p>vuur maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>dam bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>varen met een vlot</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vlinders vangen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>paadjes maken in hoog gras</p> <p><input type="text"/></p>
<p>bloemenkrans maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vruchtewouwsels maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>slijkgevecht</p> <p><input type="text"/></p>	<p>klavertje 4 zoeken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>sterren kijken</p> <p><input type="text"/></p>

Bijlage 1 :Bingokaarten versie 2

<p>eigen moestuin</p> <p><input type="text"/></p>	<p>wandelen in de natuur</p> <p><input type="text"/></p>	<p>schieten met een blaaspijp</p> <p><input type="text"/></p>	<p>hut bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>fietsen in de natuur</p> <p><input type="text"/></p>
<p>bloemen plukken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>beektocht</p> <p><input type="text"/></p>	<p>oorlogje spelen met denappels</p> <p><input type="text"/></p>	<p>een bospel doen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>op dieren jagen</p> <p><input type="text"/></p>
<p>vissen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>kamperen in het bos</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vlinders vangen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>in bomen klimmen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>bessen plukken</p> <p><input type="text"/></p>
<p>vuur maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>bloemenkrans maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>varen met een vlot</p> <p><input type="text"/></p>	<p>zandkasteel bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>paadjes maken in hoog gras</p> <p><input type="text"/></p>
<p>dam bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vruchtgebrouwsels maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>slijkgevecht</p> <p><input type="text"/></p>	<p>klavertje 4 zoeken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>sterren kijken</p> <p><input type="text"/></p>

Bijlage 1 :Bingokaarten versie 3

<p>sterren kijken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>beektocht</p> <p><input type="text"/></p>	<p>wandelen in de natuur</p> <p><input type="text"/></p>	<p>schieten met een blaaspijp</p> <p><input type="text"/></p>	<p>hut bouwen</p> <p><input type="text"/></p>
<p>een bospel doen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>eigen moestuin</p> <p><input type="text"/></p>	<p>oorlogje spelen met denappels</p> <p><input type="text"/></p>	<p>fietsen in de natuur</p> <p><input type="text"/></p>	<p>bloemen plukken</p> <p><input type="text"/></p>
<p>op dieren jagen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vissen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>kamperen in het bos</p> <p><input type="text"/></p>	<p>zandkasteel bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>in bomen klimmen</p> <p><input type="text"/></p>
<p>bessen plukken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vuur maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>dam bouwen</p> <p><input type="text"/></p>	<p>varen met een vlot</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vlinders vangen</p> <p><input type="text"/></p>
<p>paadjes maken in hoog gras</p> <p><input type="text"/></p>	<p>bloemenkrans maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>vruchtebrouwsels maken</p> <p><input type="text"/></p>	<p>slijkgevecht</p> <p><input type="text"/></p>	<p>klavertje 4 zoeken</p> <p><input type="text"/></p>

Bijlage 1: Bingokaarten versie 4

<p>op dieren jagen</p> <p>[]</p>	<p>bloemenkrans maken</p> <p>[]</p>	<p>vruchtebrouwsels maken</p> <p>[]</p>	<p>varen met een vlot</p> <p>[]</p>	<p>klavertje 4 zoeken</p> <p>[]</p>
<p>bessen plukken</p> <p>[]</p>	<p>vuur maken</p> <p>[]</p>	<p>kamperen in het bos</p> <p>[]</p>	<p>fietsen in de natuur</p> <p>[]</p>	<p>vlinders vangen</p> <p>[]</p>
<p>sterren kijken</p> <p>[]</p>	<p>beektocht</p> <p>[]</p>	<p>wandelen in de natuur</p> <p>[]</p>	<p>zandkasteel bouwen</p> <p>[]</p>	<p>in bomen klimmen</p> <p>[]</p>
<p>een bosspel doen</p> <p>[]</p>	<p>eigen moestuin</p> <p>[]</p>	<p>dam bouwen</p> <p>[]</p>	<p>schieten met een blaaspijp</p> <p>[]</p>	<p>bloemen plukken</p> <p>[]</p>
<p>paadjes maken in hoog gras</p> <p>[]</p>	<p>vissen</p> <p>[]</p>	<p>oorlogje spelen met denappels</p> <p>[]</p>	<p>slijkgevecht</p> <p>[]</p>	<p>hut bouwen</p> <p>[]</p>

Bijlage 2: ONTWIKKELING VAN HET KIND (reclame maken)

- ★ Buiten spelen betekent **bewegen**: hinkelen, touwtje springen, klauteren, voetballen, fietsen ... Daardoor ontwikkelt een kind zich lichamelijk vlotter, werken zijn of haar hersendelen vlot samen en zal het kind ook beter lezen, schrijven ...
- ★ Buiten spelen leert kinderen **ruimte, diepte, afstand en snelheid** beter in te schatten.
- ★ Kinderen raken buiten hun **energie kwijt**. Ze mogen roepen, rennen en springen tot ze niet meer kunnen.
- ★ Door buiten te spelen leren kinderen hoe **de wereld rondom hen** in elkaar zit. Groeien wortelen echt onder de grond? Hoe lang zou het duren voor glas vergaat?
- ★ De tijd achter de TV en PC gaat ten koste van het spel dat een kind zelf kan verzinnen.
- ★ **Fantasie en creativiteit** zijn belangrijke bouwstenen voor probleemoplossend denken.
- ★ Buiten **ontmoeten** kinderen andere kinderen. Door samen te spelen ontwikkelen kinderen ook hun **sociale vaardigheden**, oefenen ze hun taal, leren ze omgaan met winst en verlies en met rolverdelingen en bouwen ze een gezonde dosis assertiviteit op. Dat alles vergroot de kans om makkelijk aansluiting bij anderen te vinden.
- ★ Buitenlucht zorgt ervoor dat kinderen **beter slapen**.
- ★ TV kijken, huiswerk maken: kinderen moeten daarvoor hun aandacht weten te richten. Dat is voor buiten spelen vaak niet nodig. Daarom **vermindert het stress**.
- ★ Kinderen ontdekken buiten makkelijker de mogelijkheden van hun eigen lichaam. Het buiten spelen in de natuur vraagt **aandachtig en veelzijdig bewegen** door het onvoorspelbare, onzekere van de natuur. Dat geeft **zelfvertrouwen** en motiveert en stimuleert een kind om weer nieuwe dingen te **ontdekken**. Als een kind zich zeker voelt, zal het ook makkelijker met andere kinderen spelen.
- ★ Kinderen leren buiten gaandeweg zelf hun spel te **organiseren**. Buiten, en zonder het waakzame oog van de ouders, halen ze hun organisatorische capaciteiten en zin voor initiatief boven.
- ★ Ontwikkeling van bepaalde vaardigheden als doorzettingsvermogen, durf, voorzichtigheid, inschatten wat je wel of beter niet kunt doen, omgaan met het onverwachte...
- ★ Sociale ontwikkeling: op elkaar letten, aanwijzingen geven, je niet laten opjatten door waaghalsen...
- ★ Bewegen is **gezond** en noodzakelijk om het lichaam in **conditie** te houden; sterke botten, sterk hart, gezonde gewrichten, voorkomt obesitas ...
- ★ Spelen in de natuur doet **betrokkenheid en verbondenheid met de natuur** groeien. Hierdoor groeit ook de bereidheid zich in te zetten voor het **behoud van de natuur**.
- ★ Vrij spelen in de natuur beïnvloedt de **identiteit** van het kind door de verbondenheid met een plek die tegelijkertijd vertrouwd is en op wezenlijke punten ook 'vreemd' blijft, waar **je eigen plaats** kunt zoeken en vinden of maken.
- ★ In de natuur spelen draagt bij tot de intellectuele ontwikkeling van het kind door de kennis van planten en dieren in de eigen omgeving, maar het stimuleert ook **exploratiedrang, onafhankelijk denken, het verzamelen van gegevens met behulp van de zintuigen, flexibel denken en de taalontwikkeling**.

Bijlage 3 : waardenkaarten

<i>VRIJHEID</i>	<i>RESPECT</i>
<i>EENVOUD</i>	<i>ZELFREDZAAMHEID</i>
<i>VERANTWOORDELIJKHEID</i>	<i>RUST</i>
<i>ZINVOLHEID</i>	<i>GROEI</i>
<i>BETROKKENHEID</i>	<i>VITALITEIT</i>
<i>CREATIVITEIT</i>	<i>PLEZIER</i>

DESKUNDIGHEID

NIEUWSGIERIGHEID

OPENHEID

AVONTUURLIJKHEID

ACTIE-VITEIT

ZINTUIGLIJKHEID

ONAFHANKELIJKHEID

VRIENDSCHAP

Bijlage 4 :Kwartetkaarten

Er spelen geen kinderen
meer op straat.

Er spelen geen kinderen
meer op straat.

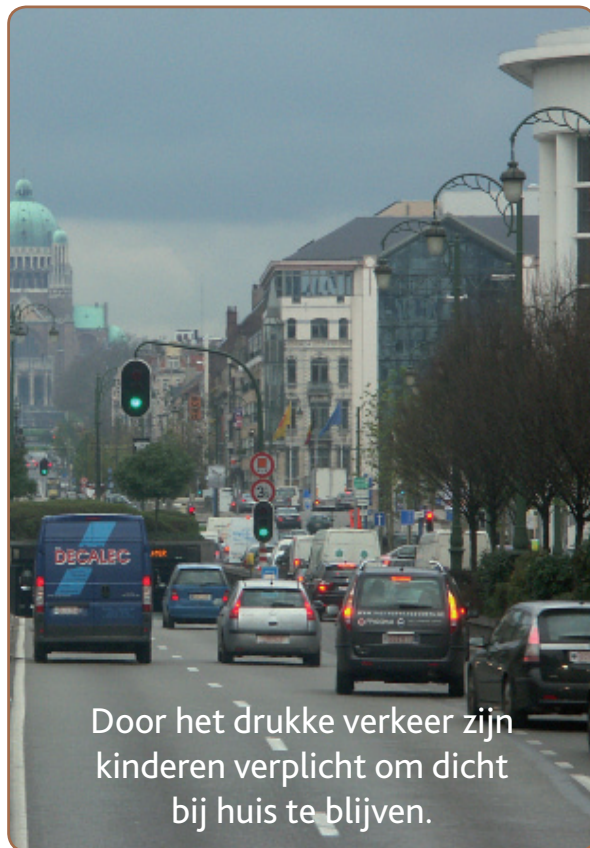

Er spelen geen kinderen
meer op straat.

Er spelen geen kinderen
meer op straat.

De vrije tijd van kinderen is al helemaal volgepland.

De vrije tijd van kinderen is al helemaal volgepland.

De vrije tijd van kinderen is al helemaal volgepland.

De vrije tijd van kinderen is al helemaal volgepland.

Binnen spelen is veel leuker.

Binnen spelen is veel leuker.

Binnen spelen is veel leuker.

Binnen spelen is veel leuker.

Van buiten spelen word je
vuil.

Van buiten spelen word je
vuil.

Van buiten spelen word je
vuil.

Van buiten spelen word je
vuil.

Kinderen zijn bang van de
beestjes in de natuur.

Kinderen zijn bang van de
beestjes in de natuur.

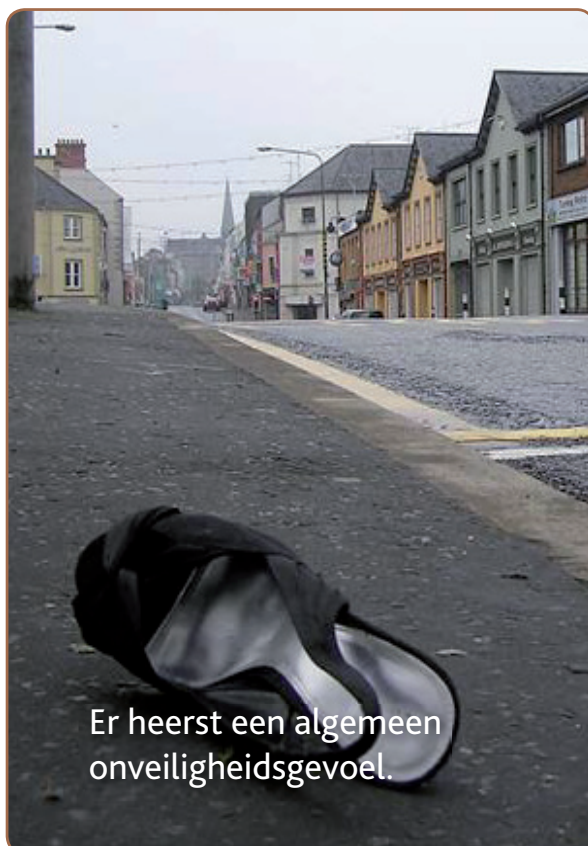

Kinderen zijn bang van de
beestjes in de natuur.

Kinderen zijn bang van de
beestjes in de natuur.

Vrij spelen in de natuur kan enkel in speelbossen.

Vrij spelen in de natuur kan enkel in speelbossen.

Vrij spelen in de natuur kan enkel in speelbossen.

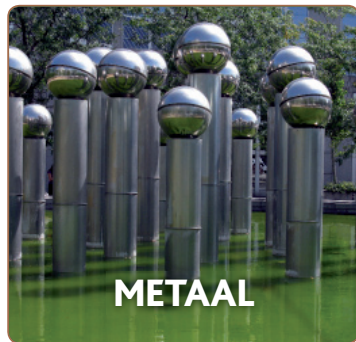
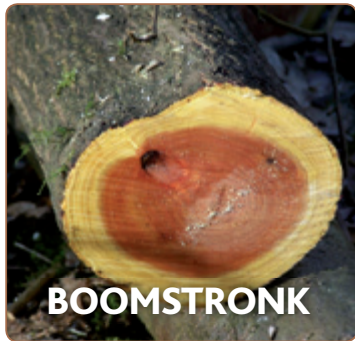
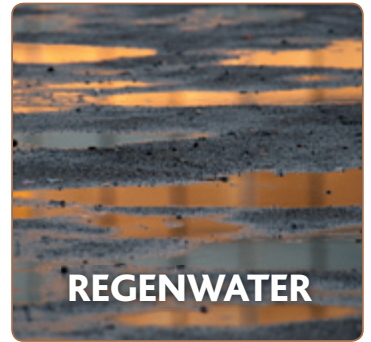
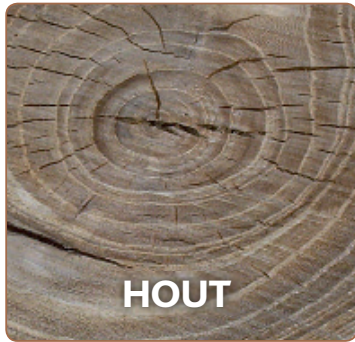

Vrij spelen in de natuur kan enkel in speelbossen.

Bijlage 5: Belemmeringen natuurbeleving

- ★ ***Gebrek aan natuur***
- ★ ***Aanwezigheid van andere kinderen daalt***
- ★ ***Verkeersdrukke***
- ★ ***Samenhang van de bevolking vermindert***
- ★ ***Een drukke agenda***
- ★ ***Binnen spelen kan op allerlei leuke manieren***
- ★ ***Van buiten spelen word je vuil***
- ★ ***Kinderen zijn bang voor het onbekende***
- ★ ***Algemeen onveiligheidsgevoel***
- ★ ***Gebrek aan wilde landjes natuur***

Bijlage 6 :Materiaalkaarten (natuurschaakkaart)

1

2

3

a

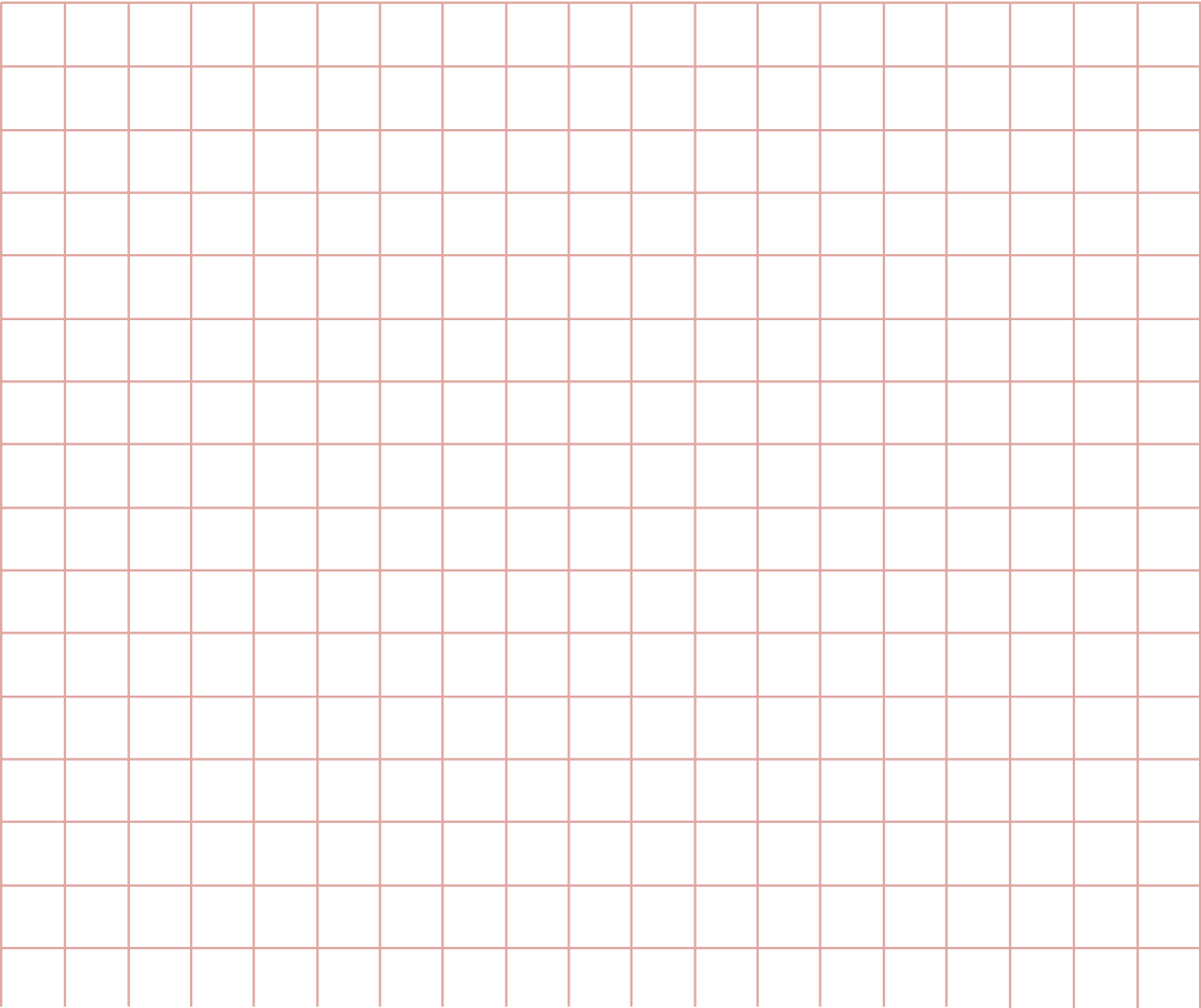
b

Bijlage 7 : De boomstam

Je kan deze boomstamdoorsnede downloaden om af te printen op <http://milieueducatie.lne.be> zie thema's natuurbeleving, voorverenigingen

Bijlage 8: Ideeënfiche

Titel	
Contactgegevens ontwerper(s):	
Soort locatie (school/tuin/IBO ...)	
Materiaal:	
Schets en korte omschrijving van het ontwerp:	
<hr/>	
	

Zend je tekening / foto van de tekening per e-mail versturen naar de dienst NME van de Vlaamse Overheid via muriel.geldhof@lne.vlaanderen.be of per post t.a.v. Muriel Geldhof, dienst NME, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Koning Albert II laan 20/8, 1000 Brussel

Bijlage 9 :Foto's

Colofon

Vlaamse overheid

Departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Koning Albert II-laan 20 bus 8

1000 Brussel

tel 02 553 80 11

fax 02 553 80 05

info@lne.be

<http://www.lne.be>

Redactie:

Centrum Informatieve Spelen vzw

Naamsesteenweg 130

3001 Leuven

T. 016 22 25 17

F. 016 29 50 99

cis@spelinfo.be

www.spelinfo.be

Eindredactie: Muriel Geldhof

Layout en vormgeving: Dienst communicatie

Druk: Digitale Drukkerij

Foto's: Jan Lamberts, Hanne Decloedt, De Ceulaer Leander, Tim Joye, Muriel Geldhof, Tsang Tsey Chow, Suzie Favere

Depotnummer: ?

Verantwoordelijke uitgever: J.P. Heirman, secretaris-generaal

Departement Leefmilieu, Natuur en Energie
Koning Albert II - laan 20 bus 8 - 1000 Brussel
Telefoon: 02 553 80 11 - Fax: 02 553 80 05 - info@lne.be - www.lne.be